

**NLE BERRIKUSTEKO ZIRRIBORROARI
PARTAIDETZA-PROZESUAN EGINDAKO
EKARPEN NAGUSIEI ERANTZUTEKO TXOSTENA
(2022ko MAIATZEAN EGINDAKO PARTAIDETZA-SAIOAK)**

2022KO MAIATZEAN TOKI ETA EGUN HAUETAN EGINDAKO NLEREN BERRIKUSPENARI BURUZKO PARTAIDETZA-SAIOEN ITZULERA DOKUMENTUA:

- 8 LURRALDE-MAHAI: TAFALLA (10EAN), TUTERA (11N), BURLATA (12AN), ARIBE (17AN), AGOITZ (18AN), ELIZONDO (24AN), IRURTZUN (25EAN) ETA LIZARRA (26AN).
- SEKTORE ARTEKO 2 MAHAI IRUÑEAN (20AN ETA 27AN).

DOKUMENTUAREN AURKIBIDEA (GAIKA):

- GAI OROKORRAK
- IZAERA ARAUEMAILEA ETA LOTESLEA
- LURRALDE-EREDUA ETA -ARTIKULAZIOA
- EGOERA SOZIOEKONOMIKOA ETA DESPOPULAZIOA
- BALIABIDEAK ETA AZPIEGITURAK
- GOBERNANTZA

GAI OROKORRAK.

Ekarpen orokorren laburpena:

- Garrantzitsua da **NLEren helburuak errealistak** izatea eta beste faktore askoren mende dauden helburuak ez planteatzea.
- **NLEk ebaluagarria eta moldagarria** izan behar du. Bete ezin diren itxaropenak sortzen badira, porrota izango da.
- NLEk **ziurgabetasun handiko egoeraz erabat blaituta** egon behar du, maila guztietan.
- NLEren **azken dokumentuak argia, erraza eta erraz interpretatzeko modukoa** izan behar du, eta adierazle-sistema egingarria izan behar du.

IRUZKINAK/ERANTZUNA:

Jasotako ekarpenek NLEren berrikuspenaren planteamenduaren funtsezko alderdi batzuk identifikatzen dituzte. 2005eko NLEari buruz egindako diagnostikoan gehiegizko abstrakzioa, zehaztasun falta, antolamendutresnaren izaera orientagarria eta hizkuntza-komplexutasuna izan direla nahi bezainbeste erabili ez izanaren arrazoi batzuk. Ondorioz, NLE berria

dokumentu tekniko eta juridiko gisa planteatzen da, izaera arauemailea eta praktikoa duena eta interpretatzen erraza dena.

NLEren helburua da Nafarroak gaur egun dituen **erronka edo mehatxu** nagusiak ahal den neurrian gainditzea: despopulazioa, biztanleriaren zahartzea, pobrezia eta desberdintasunaren aurkako borroka, gizarte-integrazioa eta -kohesioa, eskualde-buruen eta landa-eremuen suspertze ekonomikoa, eredu ekonomikoaren aldaketa eta deskarbonizazioa, energia- eta elikadura-autosufizientzia, eta abar.

Aipatutako erronkak, neurri handiagoan edo txikiagoan, edo aldaerekin, Europako lurralde guztietarako komunak dira, eta, beraz, etorkizuneko bizikalteterako bermea, nahitaez, iraunkortasunaren, orekaren eta kohesioaren **printzipio orokorretan** oinarritzen da, eta printzipio horiek, era berean, Nafarroako Gobernuak bere gain hartutako konpromisoak dira, Estatuko eta Europako esparruaren barruan (Garapen Jasangarrirako Helburuak, Hiri Agendak, Europako Bauhaus Berria...).

Egungo konplexutasunari **klima-aldaketaren** ziurgabetasuna gehitu behar zaio. LIFE Nadapta proiektuan adierazitako klima-aurreikuspenak betez gero (<https://lifenadapta.navarra.es/eu/>), asko dira gure lurraldeak eta gizarteak datozen urteetan izango dituzten aldaketak. NLEk aldaketetara ahalik eta hobekien egokitzea eta ondorioak eta mehatxuak ahalik eta gehien arintzea ahalbidetuko duten jarraibideen bidez heltzen dio horri.

NLE lurraldea antolatzeke tresna bat da, eta, beraz, bere jarduera-eremuan berezkoak dituen tresnak erabiltzen ditu lurraldeari buruz hausnartzeko eta irtenbideak planteatzeko. Lehenengoa **paisaia** da: lurralde-antolamendutik abiatuta, Nafarroako lurraldearen ikuspegi integrala eta osoa osatzen du. **Ikuspegi integrala** honela zehazten da: gure erkidegoko txoko bakoitzak baldintza natural batzuei, gizarteak historian zehar haren gainean egin dituen erabilerei eta ekintzei eta gizarteak berak espazio horri buruz duen ikuspegiari erantzuten die, horiek guztiak aldakorrak baitira denboran zehar. Beraz, lurraldeari begiratzeko modu bat da, natura, gizarte, kultura, baliabideak eta ondarea batzen dituen. **Osotasunaren kontzeptuak** espazio edo paisaia guztien multzoa eta haien arteko osagarritasuna adierazten ditu. Lurralde-antolamenduak paisaia-tipologia guztiak jasotzen ditu: landakoa, hirikoa, trantsiziokoa, nekazaritzakoa, abeltzaintzakoa, basakoa eta abar, eta horien arteko harremanak, gizarteak batera bizi baititu.

Azken urteotan, paisaiari buruzko dokumentuak idazten lan egin da (<https://paisaia.nafarroa.eus/pages/paisaia-dokumentuak>), horiek identifikatzeko eta sakon aztertzeko, eta, horrela, babesten, kudeatzen eta antolatzen laguntzeko, bai eta eskala desberdinetan (erregiokoa, eskualdekoa eta tokikoa) planteatutako neurrien ezarpena errazteko ere.

NLEk, paisaiaren ikuspegi horrekin, beste urrats bat eman du: naturak gizarteari ematen dizkien zerbitzuak ebaluatu eta aitortu beharra. **Zerbitzu ekosistemikoak** (euskarria, hornidura, erregulazioa eta kultura) etengabe ebaluatu behar dira lurraldean, benetako gainjartzea, harremana eta jarraikortasuna kontuan hartuta, eta gaur egun espazioen ikuskera eta kudeaketa zatikatua hautsiz. Zerbitzu ekosistemikoen ebaluazioak Nafarroan etorkizuneko kontserbazioa eta bizi-kalitatea bermatuko dituen azpiegitura berde bat definitzen lagunduko du.

Kontzeptu horiei beste batzuk gehitu behar zaizkie: garapen ekonomiko endogenoa eskualde-ikuspegitik sustatzea, landa-eremua indartzea, hiri-berroneratzea, irisgarritasuna eta mugikortasun jasangarria indartzea, eta abar. Horiek guztiak NLE berriaren funtsa dira, eta 2030-50eko Nafarroarako **etorkizuneko lurralde-ereduaren** (ELE) parte dira. ELEk etorkizunean nahi dugun Nafarroa definitzen du, hau da, gaur egungo erronkak eta mehatxuak (eta etorkizunean agertzen direnak) gaindituko dituen Nafarroa, guztientzako bizi-kalitate altua izango duena, lurralde-eremu guztietan antzekoa.

Etorkizunaren irudi hori gaur egun eginda dago, eta, beraz, denboran zehar berrikusi eta egokitu beharko da. Irudi horrekin, zenbait **gidalerro** ezartzen dira, ardatz tematikoetan multzokatuta, eta horiei esker iritsi ahal izango da etorkizun desiragarri horretara, egungo egoera eta unea abiapuntu hartuta. Kasu batzuetan, gidalerroekin batera, hauek azkarrago, zehatzago edo lokalizatuago garatzea ahalbidetuko duten **ekintzak** egingo dira.

Lurralde-antolamenduak, eta, kasu honetan, NLEk planteatzen dituen helburuak lortzeak, erantzukizun-, konpromiso- eta lankidetzeta-maila desberdinak eskatzen dituzte nahitaez. Zalantzarik gabe, konpromiso politikoa eta sektore-lankidetzeta egon behar dira, baina garrantzitsua da, halaber, tokiko erakundeen eta eragileen eta herritarren zeregina. Konpromiso orokorrik eta ongi ezarritako eta etorkizuneko ongizate komunera bideratutako **gubernantzarik** gabe, zaila da NLEk ibilbide oparoa

izatea, nahiz eta gidalerroak oso argiak eta praktikoak izan(izatez horrela izan behar dute).

NLEren jarraipenari dagokionez, ezinbestekoa da NLEn proposatutako gidalerroen bilakaera erakusten duen **adierazle-sistema** bat izaten jarraitzea, Espainiako eta Europako beste eskualde batzuekin neurketak eta alderaketak egin ahal izateko. Ildo horretan, helburua da adierazle kopuru ez gehiegizkoa definitzea, argia eta sortzen erraza izango dena, eta denboran zehar konstante mantenduko dena, denboran izandako bilakaera neurtu ahal izateko. Adierazleak publikoak izanen dira eta Nafarroako Gobernuaren web-plataforma ofizial batean kontsultatu ahalko dira.

IZAERA ARAUEMAILEA ETA LOTESLEA.

Ekarpenen laburpena:

- Oro har, **nolabaiteko kezka dago NLEren arau-irismenagatik:** noraino izango da loteslea?
- **Ez dago** horri buruzko **ahobatezko jarrerarik**.
- Oro har, **NLEren irismen legal eta lotesle handiagoak izango lukeen zailtasuna adierazten da.**
- Zehaztapenik badago, **argiak izan behar dira eta ez dute zalantzarik sortu behar**, LAPen alderdi batzuekin gertatzen den bezala.
- Arauen irismenatik harago, ez da ahaztu behar **garrantzitsua dela NLE zeharkako tresna izatea, lurralde-irizpideetan oinarrituta politika sektorialak bideratzeko.**

IRUZKINAK/ERANTZUNA:

2005eko ekainean onartutako NLE antolamendu-tresna bat da, gobernu-politikak irizpide, jarraibide eta jarduketa-giden bidez gauzatzea helburu duena, baina ez du zehaztapen, arau edo arau-agindu lotesle zehatzailerik. Aurretiko diagnostiko-dokumentuan adierazten da haren zehaztapenen

izaera orientagarria dela eragin eskasaren arrazoietakoa bat, eta, beraz, tresna birformulatzea eta figura berrikustea proposatzen da.

Ez da guztiz definitu esleituko zaion arau-irismena, baina ezinbestekotzat jotzen da etorkizuneko garapen-ereduak eta haren gidalerro batzuek balio juridikoa izatea, NLE indartzeko eta lurralde-esparruan dagokion lidergoa emateko.

Lurralde Antolamenduari eta Hirigintzari buruzko Foru Legearen testu batekina onesten duen uztailaren 26ko 1/2017 Legegintzako Foru Dekretuaren (LAHFLTB) 31. artikulua ezartzen duenez, NLEren zehaztapenak orientagarriak izango dira. NLEren eginkizun nagusia, 2002ko LAHFLn bezala, Foru Komunitatean garapen jasangarri eta orekatu baten oinarriak ezartzea da, Nafarroako Gobernuak oro har lurraldean eragina duten politikak definituz, helburu horiek 25-30 urtera lortzeko.

Azken 20 urteetan, politikak eta gizartea 2005eko NLEk aldeztu dituen printzipioetan murgiltzen joan dira. Beharbada, garai hartan oso goiz izan zitekeen haren jarraibide batzuk lotesleak izatea, baina gaur egun, gizarte konplexuago, kontzienteago eta egungo eta etorkizuneko erronketan inplikatuago egonik, beharrezkoa da beste urrats bat ematea eta tresna arauemaile bat proposatzea, zehaztapen lotesle edo orientagarrien irismenean birformulatua eta lurraldearekin zerikusia duten alderdien plangintza sektorialean zeharkako eragina duena.

Lurraldearen antolamendu orekatu eta jasangarria gobernantza heldu batean oinarritzen da, lurralde-garrantzia duten administrazio-eskumenak adostean eta harmonizatzean eta lurralde-eragileen beharrezko parte-hartzean eta lankidetzan oinarrituta.

LURRALDE-EREDUA ETA -ARTIKULAZIOA.

Ekarpenen laburpena:

- **Gidalerroak Nafarroako errealitaterako askoz ere zehatzagoak** izateko beharra planteatzen da.
- Iruñeko zentralitatea handitu da. **Hori zuzentzeko zer planteatzen den.** Beharrezkoa da zonen garapena beren baldintza eta ahalmenen arabera pertsonalizatzeko tresnak planteatzea.
- **Ezjakintasuna dago NLEk nola planteatzea dezakeen lurralde-eredu bat** hainbat gaitan oinarrituta: despopulazioa, desoreka sozioekonomikoa, eta abar.
- **Despopulazioak ez du eraginik Nafarroa osoan, Nafarroako eremu jakin batzuei eragiten die.** Garrantzitsua da hori nabarmentzea eta NLEk hala egitea, eremu horiek besteak bezala ez tratatzeko.
- Oso garrantzitsua da lurralde-ereduak **biztanleriaren premiak eta bizimodu berriak** ere kontuan hartzea, eta legeria jakin batzuen bilakaera ahalbidetuko duen ongizate-faktore bat egotea (adibidez, aisialdiko baratzeak).
- Itxaropen handia dago NLEa **politika sektorialak lurraldean bideratuko dituen tresna izan daitekeelako, beharrak eta aukerak oinarri hartuta** (hirigintza, ingurumena, etab.). Landa-eremua ezin da inoiz hiri-eremuaren berdina izan eskakizunei dagokienez.
- Oro har, **Lurralde Planen harrera ona** adierazten da. Ikuspegi desberdinak daude hauen irismen geografikoari dagokionez.

IRUZKINAK/ERANTZUNA:

Lurralde-eredu bat edozein unetan aplika daiteke; proiektzioa diagnostiko-parametroetan egiten bada, lurralde-ereduaz (LE) hitz egiten da; proiektzio hori etorkizuneko erronketan egiten bada, eta erronka horiek lurralde-antolamenduaren politikaren eta eskumenen arloko ekintza eskatzen badute, etorkizuneko lurralde-eredua (ELE) edo lurralde-garapeneko eredua (LGE) deitzen zaio. Etorkizuneko lurralde-sistema baten diseinua baino ez da (etorkizunerako nahi dugun Nafarroa, NLEren kasuan) eta hori lortzeko modua (izaera arautzaile edo orientagarria duten jarraibideak).

Lurralde-ereduak alderdi fisiko bat du, kartografiagarria; eta beste bertsio kontzeptual bat, espazio geografikoan oinarritzeko interes eta modu politikoeekin lotua. Beraz, ELE edo LGE gizarte batek bere lurraldea eraikitzeko duen modua da, eta garapen orekatu eta jasangarria lortzeko balio du. ELEk epe luzean gauzatu beharreko garapen-estrategiak definitzen laguntzen du.

ELE hiru ideia nagusiren gainean eraikiko da:

1. Datozen urteetako Nafarroako Lurralde Eredua, **neurri handi batean, gaur daukagun eredua** izanen da. Izan ere, hura osatzen duten lurralde-elementu nagusiak, hala nola hiri- eta azpiegitura-garapen handiak, dagoeneko eraikita daude, eta **jasangarriago, zuhurrago eta bere lurraldea aldatzeko moduz kontzienteagoa** izan nahi duen gizarte batean ez da espero hazteko joerak aurrera jarraitzea.

2. NLE berriaren lana honako honetan datza: daukagun eredu hau (joerakoa eta heldua) beste eredu jasangarriago batera **bideratzea, Nafarroako gizartearen asmoei erantzungo diena eta behar berriak integratuko dituena**: energia berriztagarriak, autosufizientzia, trantsizio ekonomikoa, gizarte, ingurumen eta eskualdeen arteko ekitatea, eta abar. Orientazio-lan hori zehatzagoa izango da (kudeaketa, gobernantza, sektore-koordinazioa), baita behar horietara bideratutako jarduketara zehatzena ere, dagoeneko eraikitakoa osatzen duten baliabideak eta kapitala ahalik eta gehien aprobetxatuz.

3. Lurralde-antolamendurako, ikuspegi horrek bilakaera sakona dakar berekin, hazkundera ordenatzea ardatz duen lanetik **desoreken gainean modu integralean jarduteko** beste zeregin batera. Ikuspegi hau lurralde osasuna zaintzean oinarritzen da, eta gutxiago eraikitzean.

Orientazio estrategikoak kartografiatzeko eta garatzeko, ereduaren elementu hauek definitzen dira:

1. **Natura- eta landa-ingurunea**, lurraldearen izaera egituratzailea ezartzeko ELEren elementu gisa.
2. **Sare erlazionala**, lurraldea egituratzeko ELEren elementu gisa.
3. **Pertsonak eta haien jarduerak**, gizartea lurralde-erabakiak hartzen dituen sistemaren elementu gisa.
4. **Hiri-azpisistemak**, kohesiorako ELEren elementu gisa.
5. **Eskualdeko azpisistemak** ELEren elementu gisa, lurraldearen eta haren baliabideen kudeaketa jasangarria eta ekoizpen-jardueren banaketa errazteko.
6. **Erregio-Hiria**, ELEko bost elementuen ekintza koordinatuaren emaitza, eskualde polizentriko bat sortzeko eta lurralde ordenatu batean irisgarritasun ekitatiboa bermatzeko.

Despopulazioari dagokionez, erronka demografiko deritzonaren barruan sartzen da. Erronka horrek biztanleriaren dimentsio asko eta askotariko erronkak biltzen ditu. Despopulazio horri honako hauek gehitu behar zaizkio: zahartzea, maskulinizazioa, jaiotza-tasa baxua, migrazioak, landa-dentsitate txikia, hiri-kontzentrazioa edo urtaroko gainpopulazioa. Erronka demografikoa ez da Nafarroan edo Espainian bakarrik gertatzen, aldaketa demografikoaren testuinguru globalean baizik, eta horrek Europari eragiten dio bereziki. Azken urteotan, Europar Batasuna erronka demografikoak aztertzen eta horiei helduko dieten politikak abian jartzen hasi da.

Despopulazioa, zehazki, azken hamarkadan areagotu den prozesu orokortzat hartzen da. Joera horren ondorioz, udalerrri txikienei edo iristezinei ez ezik, hiri txikiei ere eragiten die, eta kontzentrazioa hirigune handietan ematen da.

NLEk, justiziaren eta gizarte-egituraketaren printzipioari jarraikiz, eskualdeko lurralde-orekaren hobekuntza 12 eskualdetan oinarritzen da, bitarteko antolamendu-eremu gisa (4/2019 Foru Legea). Uste da horiek (ELEren 5 elementuak) lagungarriak izan daitezkeela Etorkizuneko Lurralde Eredu bat diseinatzeko, Foru Komunitateko errealitate espazialera egokituta, eta egungo arazoak konpontzen eta aukerak aktibatzen lagun dezaketela.

Problemak ebatzi

- Iruñerrian gehiegizko kontzentrazioa saihestea eta bitarteko hirien artean zentralitateak banatzea, egitura eta garapeneko nukleo gisa (izaera traktorea).
- Adinekoak integratuko dituen zahartze aktiboa eta osasuntsua aintzat hartzeaz gain, gazteentzako eta etorkinentzako enplegu-aukerak sortzea.
- Erregioko eta eskualdeetako errepideko garraioaren mendekotasuna murriztea.
- Lurralde-gobernantzaren eskualde-zerbitzuak indartzea (hirigintza-zerbitzuak, berroneratzea, lurraldearen kudeaketa eta tresnak).
- Lurzoruaren zigilatzea mugatzea. Egungo mugaketa modu eraginkorrean lehengoratzea.

Aktibatu aukerak

- Lurraldea eta hirigintza egokitzeko kudeaketa erabiltzea energia-mendekotasunari eta -trantsizioari aurre egiteko.
- Energia-ekoizpen berriztagarria indartzea eta, bereziki, biomasak duen potentzial izugarrian eragitea baso-masaren hazkundearengatik.
- Eskualde bakoitzaren lurralde-kapitala, zerbitzu ekosistemikoen gaitasuna, lurzoruaren baliabideen eta erabileren antolamendua eta paisaiaren kudeaketa balioestea lurraldea antolatzeko tresna gisa.
- Eskualde bakoitzeko lurralde-kapitalarekin lotutako jarduera sortzen laguntzea.
- Bidaiarientzako eta salgaiarentzako trenbide-azpiegiturak indartzea, ekonomiaren nazioartekotzearekin lotutako lehiakortasun-faktore gisa.
- Gipuzkoa eta Frantziaren mugakide diren Nafarroako eskualdeen mugaz gaindiko dinamikek merkataritza-garapenerako aukera interesgarriak dituzte.

Bizimodu berrien inplikazioei dagokienez, NLEk zehaztuko ditu bitarteko eskalako lurralde-plangintzan eta hirigintza-plangintzan xehetasun handiagoz garatu eta zehaztu beharko diren jarraibideak.

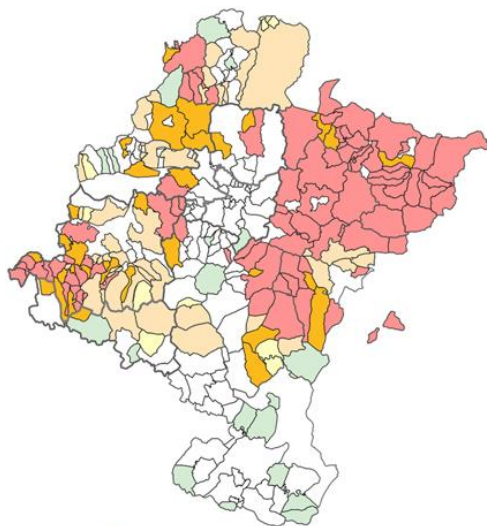
EGOERA SOZIOEKONOMIKOA ETA DESPOPULAZIOA.

Ekarpenen laburpena:

- Nafarroako eremu batzuetan despopulazioak duen garrantzia nabarmenduta, **irizpide espezifikoak ezarri behar dira zonetarako, ez Nafarroa osorako.**
- **Lurraldekako sailkapenean, alderdi demografikoez gain, alderdi sozioekonomikoak ere hartu behar dira kontuan.** Hori funtsezkoa da baliabideak kuantitatiboki eta kualitatiboki dimentsionatzeko.
- **Immigrazioa eta honek dakartzan erronka sozialak** ezin dira datu demografiko oso positiboen atzean ezkutatu.
- Guztiz beharrezkoa da **zerbitzuak berriz pentsatzea, Iruñeko eskualdetik kanpoko zonaldeak baldintza egokietan garatzeko aukera izan dezaten.**
- Hiriguneen eta gainerakoen arteko desoreka izugarria **konpentsaziozko politika publikoen** bidez baino ezin da zuzendu (minimoki), eta hori kontuan hartu behar du ETNk.

IRUZKINAK/ERANTZUNA:

Toki Administrazioaren eta Despopulazioaren Zuzendaritza Nagusiak azterlan bat egin zuen (2021), bai eta despopulazio-arriskuan dauden udalerrien mapa bat ere, azken 30 urteetako bilakaera erreferentziaz hartuta; koloreen arabera arrisku-maila adierazten da. Pirinioetan, Pirinioaurrian, Zangozerrian, Erdialdean eta Lizarrerian eragina nabarmena izan da, baita Nafarroako ipar-mendebaldeko zenbait udalerritan ere.

- Despopulazioaren muturreko arriskua
- Despopulazioaren arrisku handia
- Despopulazioaren arrisku nabarmena
- Gainbehera bizian
- Gainbehera neurritsuan

Mota	Deskribapena	Udalerrikopurua	Guztira
1	Muturreko arriskua	76	174
2	Arrisku handia	31	
3	Arrisku nabarmena	40	
4	Gainbehera bizian	9	
5	Gainbehera neurritsuan	18	

Iturria: <https://www.navarra.es/eu/web/despoblacion/masdespoblacion>

Pirinioetako Planarekin (2018), ekintza zehatzak garatzen hasi ziren lurralde horretan biztanle gutxien dituzten udalerrietan. 2019an, Despopulazioaren aurka Borrokatzeko Departamentuartereko Batzordea eratu zen, Nafarroako Gobernuaren apustu gisa, departamentu eta zuzendaritza nagusien proiektuak koordinatzeko zeharkako arlo batean: Despopulazioaren aurkako Borroka eta Erronka Demografikoa.

Lurralde-ereduari eta -artikulazioari buruzko aurreko atalean azaltzen den bezala, NLEk irtenbide integral bat planteatzen du lurralde-desorekei aurre egiteko eta horiek konpontzeko. Ildo horretan, irizpideak azpieskualde-eremuen arabera definitzen ari dira, dinamikak eta bilakaera-ikuspegiak kontuan hartuta, Nafarroan bizi den biztanleriaren egoeren aniztasuna kontuan hartuta. Ildo horretan, polizentrisismoaren eta barne-kohesiorako funtsaren aldeko apustua funtsezkoa da eskualdea berrerekatzeko, eta, gainera, NLEk lagundu egin dezake jarduera sektorialak koordinatuz. Konpentsaziozko edo diskriminazio positiboko politika publikoak aplikatzeko aukerak ere aztertzen ari dira, baina orainoz ez da zehaztu nola gauzatu.

BALIABIDEAK ETA AZPIEGITURAK.

Ekarpenen laburpena:

- Oro har, **energiarekin lotutako guztiarekiko kezka** agertzen da. Lurralde-eredu orekatu bati heldu beharko litzaioke, lurraldeak konpentsatuko lituzkeena.
- Azpiegitura handien ondorioz **lurraldea okupatzearen inguruko kezka**. Lurralde-eredu jasangarri eta orekatua eskatzen da.
- **Autokontsumoa eta kontsumo arduratsua sustatzeko** neurriak hartu behar dira.
- **Energia-baliabideen ikuspegi globala** izan behar da, eta eragin handiak dituzten udalerriak konpentsatu behar dira, inolako onurarik gabe.
- **Nafarroako herriak eta landa-mundua definitzen dituen zerbait da paisaia**. Eta gertatzen ari dena da, neurri handi batean, berriztagarriek nabarmen aldatzen dutela landa-izaera hori eta paisaia.

IRUZKINAK/ERANTZUNA:

NLEren Etorkizuneko Lurralde Eredua **lurraldea paisaia-ikuspegi** baten bidez egituratzen da, eta, lehen atalean azaltzen den bezala (gai orokorreki buruzkoa), Nafarroako lurraldearen ikuspegi integral eta osoa da. Errealitatera hurbiltzeko modu horri esker, osagai naturalak eta horiek gizartearentzat dituzten onurak identifika daitezke (zerbitzu ekosistemikoak), baita guneak kontserbatzeko, hobetzeko edo berreskuratzeko elementuak ere, lehen sektorea egokitu eta hobetzea dakarte, naturan oinarritutako konponbideak definitzen dira, klima-arriskuengatik edo bestelakoengatik kalteberak diren eremuak ezarri daitezke, eta plangintza-tresnetan ikuspegi klimatikoa txertatu.

Helburu horretarako beste antolamendu-tresna giltzarri bat **azpiegitura berdea** da, lurralde-kapitalaren ebaluazioa eskatzen duena, zerbitzu

ekosistemikoen aitorpenean oinarritzen dena eta naturan oinarritutako irtenbideak bilatzen dituena, lurralde-konektibitatea ere hobetuz.

Lurralde Antolamenduak lurzoruaren antropizazioa kontrolatzen saiatu behar du, naturan oinarritutako konponbideak ematen saiatuz, klimaren ikuspegia barne hartzen dutenak eta garapenaren kudeaketa endogenoa aktibatzen dutenak.

NLEren lehen orientazioa **berotze globala arintzeko** estrategiak aplikatzean datza. Hauek BEGen isuriak murriztera, airearen kalitatea hobetzera, aldaketen bilakaeraren ezagutza eta jarraipena egitera bideratuta daude, eta, jakina, asentamenduen ereduan eta espazioa okupatzeko moduan ere bai. Azken horien helburua landa-garapena sustatzea eta erronka demografikoari aurre egiteko estrategiak diseinatzea da (despopulazioa geldiaraztea, zahartzea, adinekoen isolamendua eta migrazio ordenatua erraztea), etxebizitzarako sarbidea, telelana eta digitalizazioa, jarduera endogenoen garapena eta osasun-, hezkuntza- eta adinekoentzako arreta-zerbitzuak errazteko.

NLEk **autosufizientzia konektatua** defendatzen du, hau da, independentzia eta subiranotasun energetikoa, azpiegitura eta ekipamendu egokituen plangintza zuzena eta elikagaien segurtasunean oinarritutako ekonomia berdea sustatzea, lehen sektore iraunkor bati laguntzea, eta lurraldeko kapitalaren aprobetxamenduari eta eskualdeko gobernu gisa hartutako konpromisoei buruzko kontabilitate- eta administrazio-prozedurak txertatzea.

Beste orientabide estrategiko bat **mugikortasun integratua** da, eta mugikortasun jasangarria oinarritzko arintze-estrategietako bat da, garraioaren trantsizio elektrikoarekin estuki lotuta dagoena, eta, beraz, independentzia eta subiranotasun energetikoaren beharrek. Erlazionatutako beste gai nagusi batzuk azpiegituren plangintza eta irisgarritasuna dira, gizarte-harremanen oinarri gisa. Azken hori lurraldea egituratzeko elementua da, zerbitzuak garraio publikoaren bidez hornitzeari eta merkantzien garraioa prestazio handiko trenbide-azpiegituren bidez.

NLEk ezinbestekotzat jotzen du planak ekoizpen-eredu berrietara egokitzea. Horretarako, digitalizazioa eta ezagutza funtsezko zutabeak dira. Gobernantza zeharkako eta ezinbesteko printzipiotzat har daiteke lurralde-

antolamenduari buruzko orientazio guztietan. Konpromiso instituzionala da, eta oinarrizko tresna lurralde-oreka lortzeko alderdi guztietan.

NLEk proposatzen duen Etorkizuneko Lurralde Eredua beteko balitz, esan nahiko luke 2050ean Nafarroako Foru Komunitateak neutraltasun klimatikoa lortu duela, hau da, karbono-hustubideak handitu dituela eta BEGen isuriak kontrolatu dituela, bere giza sistemak sistema polizentriko batean integratuta daudela (landa-hiri erlazio orekatua, demografikoki orekatua eta ekitatiboa zerbitzuetarako irisgarritasunean) eta lurralde-kapitalaren kudeaketan oinarritzen direla azpiegitura berde gisa (naturan oinarritutako irtenbideak). Natura- eta kultura-ondarearen kudeaketa adimendunak baliabideen kudeaketa endogenoa errazten du, bai eta pertsonen bizilekuetatik hurbil jarduera eta enplegua sortzea ere.

GOBERNANTZA.

Ekarpenen laburpena:

- Gobernantza-ereduak **tokikoa kontuan hartu beharko luke**. Biztanle gutxiko eremuetan eredu horizontalera jo beharko luke, lurraldeen kudeaketarako eta gobernantzarako tresna desberdinak dauden eredura, alegia. Biztanleek parte aktiboa izan beharko lukete eta kudeaketa horretarako baliabideak izan beharko lituzkete.
- **Erabakiak hartzeko organoak lurraldeka banatzea** eskatzen da (adibidez, Kontseilua). Lurraldez lurraldeko tarteko mailak egotea.
- **Udalerrien garrantzia** nabarmentzen da, Nafarroan dagoen sistemarena, hobetu daitekeena, baina lurralde-gobernantza egotea ahalbidetzen duena.

IRUZKINAK/ERANTZUNA:

Lehen esan bezala, NLEk gobernantza zeharkako eta ezinbesteko printzipiotzat hartzen du lurralde-antolamenduari buruzko orientazio

guztietan. Konpromiso instituzionala da, eta oinarrizko tresna lurralde-oreka lortzeko alderdi guztietan.

Gobernantzak funtsezko aldaketa dakar administrazio-harremanetan, eta politika publikoak sektore publikoaren eta pribatuaren parte-hartzearekin hartzea sustatzen du. Ildo horretan, eta subsidiariorotasun-printzipio europarraren eta hurbiltasunaren eta gobernu irekiaren (printzipio unibertsalak) arabera, tokiko ordezkariak eta eragileak funtsezko zeregina bete behar dute botere publikoaren banaketan eta haren egikaritzea hobetzean.

Lurralde Antolamenduari eta Hirigintzari buruzko Foru Legearen testu bategina onesten duen uztailaren 26ko 1/2017 Foru Dekretuaren 15. artikulua ezartzen duenez, Lurralde Politikako Gizarte Kontseilua da Foru Komunitateko organo parte-hartzailea eta eztabaidatzailea lurraldearekin lotutako gaietan eta lurralde-politikako eginkizunetan. Haren osaera foru dekretuak arautzen du, eta, nagusiki, Nafarroako Foru Erakundearen ordezkariak osatzen dute, bereziki ekonomia, gizarte eta ingurumen arloetakoak, Nafarroako Lurralde Estrategiak defendatzen duen jasangarritasuna bermatzeko helburuarekin.

NLE berrikusteko parte hartzeko jardunaldietan, tokiko eragileak, herritarren ordezkari zuzenak diren aldetik, LPGKko kide izateko aukera planteatu zen. Proposamena bideragarria izan liteke, baina, aldez aurretik, aldatu egin beharko litzateke Lurralde Politikako Gizarte Kontseilua arautzen duen otsailaren 16ko 12/2022 Foru Dekretuaren 5. artikulua (hor arautzen baita LPGKren kideen osaera).